

Oorlogsslachtoffers

(Gepubliceerd in het Harener Weekblad op 10 april 2019)

De historie van de gedenksteen

De gedenksteen voor de oorlogsslachtoffers in de gemeente Haren voor de kerk aan de Rijksstraatweg telt 45 namen. Omdat een aantal namen als familie worden vermeld is het monument feitelijk een eerbetoon aan 66 oorlogsslachtoffers. In het boek 'Van kwaad tot onvoorstelbaar erger, verhalen achter de namen op de gedenksteen van Haren', geschreven door Wil Legemaat en als nummer 15 verschenen in de Harener Historische Reeks, worden al deze 66 personen vermeld. Overigens hebben er niet altijd 45 namen op de gedenksteen gestaan. Ook de gedenksteen heeft een historie en in die historie zie je ook een beetje ons denken over de oorlog terug. Bij de oprichting van het monument in 1948 is de focus sterk gericht op de gevallen in het verzet. Er komen 33 namen op de steen, die via de familie-vermelding betrekking hebben op 40 personen. Kort na 1948 wordt de vermelding van een persoon toegevoegd. Geleidelijk aan verschuift de focus. Er blijken meer slachtoffers te zijn. In 1989 komt er een nieuwe steen, waarop twee joodse families worden toegevoegd. Op de steen staan dan 36 namen die betrekking hebben op 52 personen. Maar weer blijken er slachtoffers niet vermeld te zijn. Wie moet nu wel en wie niet op de steen worden vermeld? Het 4 mei comité trekt een duidelijke lijn: 'Men moet ten tijde van de oorlog inwoner van de gemeente Haren zijn geweest en omgekomen zijn ten gevolge van terreur of geweld'. Op basis van dit criterium komt er in 2008 een nieuwe gedenksteen met de genoemde 45 namen voor 66 personen. Inmiddels is bekend, dat Jacob Venema, die op de begraafplaats in de Kerkstraat begraven is, ten onrechte niet op de steen staat.

Slachtoffer door beschieting rangeerterrein

En dan vind ik bij mij onderzoek in het archief van de gemeente een rapport van de marechaussee van 8 februari 1945 met de volgende inhoud:

"Op dinsdag 6 februari 1945 om 09.00 uur en 10.00 uur werd vanuit een zestal Engelsche vliegtuigen het spoorwegemplacement te Onnen, gemeente Haren, met boordwapens beschoten. De gevolgen hiervan waren:

- een persoon, genaamd Wilhelmus van Sluijs, Nederlander, geboren te Amsterdam den 31sten augustus 1918, wonende te Haren, Lutsborgsweg nr 45, van beroep montagewerker, werd op den Rijksstraatweg te Glimmen, gemeente Haren, door een kogel dodelijk getroffen+

- een persoon J.P. van Dijken, wonende te Groningen, Coendersweg nr 15A, werd op het erf van een woning aan de Oosterweg te Haren door een granaatsplinter aan een der beenen licht gewond;
- een bespanning van twee paarden werd op den Rijksweg te Glimmen, gemeente Haren, min of meer verwond;
- drie woningen te Glimmen, gemeente Haren, werden min of meer door kogels beschadigd;
- op het spoorwegemplacement te Onnen, gemeente Haren, werden vijf locomotieven beschadigd.

Een Engelsch vliegtuig daalde bij noodlanding in de Noordlaarderpolder onder Noordlaren, gemeente Haren. De piloot van bedoeld vliegtuig was aanvankelijk voortvluchtig, doch werd later op den dag te omstreeks 22.00 uur, in de omgeving van het pompstation in de Onnerpolder, gemeente Haren, door de Deutsche politie te Groningen, gearresteerd.”

Begraven in Haren

Het verhaal over de noodlanding in de Noordlaarderpolder is vermeld in het boek ‘Bezetting en bevrijding van Haren, 1940-1945’, geschreven door H.C.J. Bekenkamp en uitgegeven in de Harener Historische reeks als nummer 9. Maar een vermelding van het overlijden van Wilhelmus van Sluijs heb ik nergens kunnen vinden. Ik besluit verder onderzoek te doen. Allereerst via de woningkaart van Lutsborgsweg 45 te Haren. Het blijkt, dat Van Sluijs op 20 december 1944 ingeschreven is op dat adres, komende uit Amsterdam. Hij woont daar in bij een familie Tepper. Als hij omkomt als gevolg van een geallieerde kogel, woont hij dus inderdaad in Haren. Zou hij ook in Haren begraven zijn? Ik zoek contact met mijn vriend en oud-collega Ubel Medema op de begraafplaats De Eshof. Ubel kan me snel helpen. Wilhelmus van Sluijs is inderdaad begraven op de Eshof en op de steen staat een interessante vermelding: “mijn bruidegom, D. Tepper”. Hij woont dus niet zo maar in bij de familie Tepper, maar hij is de aanstaande schoonzoon. De vermelding “D. Tepper” heeft stellig betrekking op Pieterdina Tepper.

Nog een slachtoffer

Bij mijn onderzoek naar de familie Tepper kom ik nog een bijzondere vermelding tegen. Jafen Hendrik Tepper, broer van bovengenoemde Pieterdina, is op 14 januari 1945 overleden in het concentratiekamp Flossenbürg in Duitsland. Hij was toen bijna 22 jaar oud. Naar het archief van de KZ-Gedenkstätte Flossenbürg mij liet weten, verbleef hij daar vanaf 11 november 1944 in ‘Politische Schutzhaft’. Op 1 augustus 1946 hebben de gemeente en de familie bericht gekregen van het overlijden van Jafen Tepper. Formeel is zijn overlijden in de burgerlijke stand van Haren pas verwerkt in 1950. Ook Jafen Hendrik Tepper wordt nergens vermeld als een Harens oorlogsslachtoffer.

Verrassende wending

Dan neemt mij onderzoek echter een vreemde wending. Ik krijg de tip, dat ik helemaal niet op nieuwe gegevens ben gestuit! In de Haren Seizoenskrant van naar ik aanneem 2004 hebben al publicaties gestaan over Willem van Sluijs en Jafen Hendrik Tepper. De publicaties zijn gebaseerd op een interview met de jongste zus van Pieterdina en Jafen Hendrik Tepper. Onder andere wordt melding gemaakt van een razzia aan de Lutsborgsweg in 1943 waarbij Jafen Hendrik Tepper wordt opgepakt.

Meer gegevens?

Inmiddels wist men mij te melden, dat de beschieting waarschijnlijk plaats vond op de Rijksweg ter hoogte van de Boerlaan (zie foto). In een volgende aflevering wil ik nader op de details in gaan. Intussen hoor ik graag of er mensen zijn, die iets meer weten over Willem van Sluijs, Jafen Hendrik Tepper en de razzia die in 1943 heeft plaats gevonden aan de Lutsborgsweg (reacties naar epo@vankoldam.com).